

I tak:

Kichanie bywa uważane za dobrą lub złą wróżbę według tego, w którym dniu tygodnia ono nastąpi, a ważność jego jest zawarowana tem, że ma nastąpić rano, przed śniadaniem.

Jeżeli nastąpi w poniedziałek, ma wróżyć otrzymanie prezentu.

We wtorek, ma być zwiastunem radości.

We środę, zmartwienia.

W czwartek czegoś niespodziewanego, a to może być dobre, lub złe.

W piątek, otrzymania listu.

W sobotę, podróży.

W niedzielę widzenia kogo lub otrzymania czego miłego.

Co do świądu, utrzymuje się przesąd, że gdy go czujemy w prawej dłoni, będziemy się z kim witać, gdy zaś w lewej, rachować pieniądze, lub co odbierać.

Poczuty w prawym oku świąd wróży płacz, w lewym radość.

Dzwonienie w uchu lewem ma oznajmiać dobrą nowinę, w prawem złą.

Z zabobonami wyżej podanymi spotykałem się w powiatach : rzeszowskim, brzozowskim i sanockim, a sądzę, że przy zwróceniu na nie uwagi, można się będzie z nimi i gdzieindziej spotkać.

L. Magierowski.

Ludowe nazwy miejscowe w powiecie Brzeskim w Galicyi

napisal

Dr. Karol Mátyás.

(Ciąg dalszy ¹⁾).

IV. Gmina Biesiadki.

A. Wieś Biesiadki.

Są dwa podania o powstaniu tej wsi i źródle jej nazwy.

Wedle jednego osada, która wsi dała początek, mieściła się nad doliną wschodnio-północną, Kmieciną zwaną, otoczoną lasem i składała się z trzynastu rodzin. Pierwotni ci osadnicy pasali swój dobytek tuż na wschodniej pochyłości góry, która, obe-

¹⁾ Por. „Lud“ I. 123, 179.

nie uprawną, pastwiskami dotąd nazywają (p. niżej C. lp. 12, i E. lp. 2). Gdy to miejsce, według zdania jednych, na mieszkania za ciasne było, według drugich zaś, ziemia się zapłodziła czyli zapadała, przesiedlili się na inne miejsce, podzielili grunta na 13 gospodarstw czyli na 12 ról i jedną zagrodę — i od tego przesiedlenia nazwali nową osadę Przesiadki. Z Przesiadek powstała z biegiem czasu nazwa Biesiadki. Na jednym z owych opuszczonych placów przed kilkunastu laty widziano w ziemi słup gruby dębowy z ogromnym skoblem żelaznym, który przez zsuniecie się pagórka został zasypany; zdaje się, że na tem miejscu było kiedyś wójtowstwo.

Drugie podanie, trącając o dzieje Polski, więcej poetycznie wyjaśnia początek wsi i jej nazwy.

Węgrzy wpadli do Polski, do Galicyi, a posuwając się szybko ku północy, mordowali ludzi, rabowali, palili siedziby ludzkie. Dotarli do sąsiedniej Biesiadkom wsi Tworkowy, której mieszkańcy uciekli przed nimi na północ w lasy, na obszar dzisiejszych Biesiadek, tam w zasadzkę złapali nieprzyjaciół i prawie do nogi wybili. Kilka zaledwie Węgrów zdołało ratować się ucieczką i przynieść braciom straszną wieść o biesiach, którzy ich złapali w siatkę. Ztąd miejscowość i osada późniejsza otrzymała nazwę Biesie-siatki czyli Biesiatki¹⁾.

B. Części wsi.

1. Lypka (północna część wsi od gminy Zawada uszewska), nazwana od wielu tam rosnących lip.
2. Imiołki (południowa część od gminy Złota), bo tam niegdys były duże lasy, „samą mozdzenina (modrzewie), a w tych lasach rosła bujno jemioła. Z owych modrzewi zbudowany jest starożytny kościółek w Biesiadkach, „cáiki jes ty mozdzeniny“.
3. Wieś (środkowa część). Wyrażenia: „Miéská we wsi“, „sedem (szedłem) z Imiołek do wsi“.

---

¹⁾ Niektórzy, lecz tych bardzo mało, wywodzą nazwę Biesiadki od biesiad, które panowie polscy podczas częstych polowań w pełnych dzikiej zwierzyny lasach tej okolicy tutaj urządzali. Zapewne to przypuszczenie nasuwa im powszechna pisownia Biesiadki (ze spółg. *d* w środku), która zwłaszcza przy wymawianiu w II. przypadku tego nazwiska — Biesiadek wyraźnie występuje.

C. Role.

1. Bystrá góra, bo leży na bardzo bystrej górze.
2. Granice, bo leżą przy samej granicy gminy.
3. Gront skarbowy, bo należał do skarbu Państwa.
4. Koński lasek, bo tu był dawniej lasek, w którym pasano konie.
5. Kopalyny, bo była dawniej pastwiskiem, które przed kilku laty skopano na rolę.
6. Kozi dołek, „bo leży w dolinie, były tam dawni krzaki i kozy tam paśli“. „Dawni to duzo kozów chowali we wsi, było gdzie kozy paś, bo duzo było paswisk, różnych krzaków, urwisk, lasów; teraz to kozów nie chowają“. (Porówn. niżej C. lp. 23, Zakozłowiec, E. lp. 1. Kozłowiec, F. lp. 2. Koziaarka).
7. Nadgranice, bo leży w górze nad granicą zérkoską (od wsi Zérkow).
8. Nadmostki, „lâtego sie tak nazywá, ize jes gront nad mostkami (łaki, p. D. lp. 5.) blyzy domów“.
9. Nadpasieki, bo leży powyżej łak, zwanych pasiekami (p. D. lp. 7).
10. Nadpiekłem, bo leży nad głęboką doliną, zwaną Piekło (p. J.).
11. Pasieki, „lâtego, ze są miedzuchy“ (grunta między wysokimi miedzami). Por. D. lp. 7.
12. Paswiska¹⁾, bo dawniej była pastwiskiem.
Jest to wschodnia pochyłość góry, na której pierwsi osadnicy pasali swój dobytek, mianowicie kozy (p. wyżej A), potem część tego pastwiska zamieniono na grunt orny, część zaś pozostała dotąd pastwiskiem (p. niżej E. lp. 2).
13. Podgranice, bo leży pod granicą wsi Zérków.
14. Podsobek „dosyc równe gronta, dlâtego sie tak nazywają, ize są pod domami, ponizy domów, co stoją na górze — ci, co je posiadają, to je mają pod sobą“.
15. Przymiarek, „kilka kawálków grontu (moze 10), leżą razem przy sobie i náleżą do kilku gospodarzy, po tem sie nazywają, ize późni były kupione i przymierzone do grontów tych gospodarzy, jako takie dodatki cyli przymiarki“.
16. Równia, „bo są równe pola na samem działle (p. niżej H. lp. 1) za wsią“.

---

¹⁾ Jedna z najdawniejszych nazw (p. niżej Kmiecina I. lp. 1.

17. Sośnie, „bo tam dawni były sosny“ (las sosnowy).
18. Spławy, „bo tam się woda ściąga z wysych pól“.
19. Wychylówka, „bo się przechyło pod wielgi zachód“.
20. Ządziele, „łatego, iż gronta się przechylają za dział“ (p. niżej H. lp. 1.).
21. Zágórze, „bo leży za działem cyli za małą górą“ (p. wyżej lp. 20).
22. Zągrabie, bo leży za łąką, zwaną Grabie (p. niżej D. lp. 3.).
23. Ząkozłowiec, bo leży za pastwiskiem i krzakami, zwanymi Kozłowiec.
24. Ząskarpie, bo leży za urwiskiem, zwanem Skarpa.
25. Zbójnik, bo leży w miejscu, gdzie niegdyś stała karczma, zwana Zbójnik, „w który się ludzie bardzo bijali, ogromne tam bywały bitki, bo to dawni ludzie dużo pijali, to się ji bijali“. Dziś niema śladu tej karczmy.

D. Łąki.

1. Debrzą, „łatego, iż głęboką nizina przy lewnioski granicy (przy granicy gminy Lewniowa). Tam konie pąsają“.
2. Dół, „bo leży w dolinie“.
3. Grabie, „bo tam dawni rosła grabina“.
4. Maciarzniska, („ludzie nie wiedzą, łatego się tak nazywa“).
5. Mostki, „łatego, iż każdy posiadać łąki má tam do przejazdu mostek na małym strumyku wody“.
6. Niestępówka, „łąka mokrá w dolinie, nazywá się po tem, że, jak mokry cas, to tam ani wstąpić ni mozná“.
7. Pasieki, (p. C. lp. 11).
8. Podgórze, „łatego, że jest niż domów, a dobrze spadzisko ku Debrzy“, (p. wyżej D. lp. 1., oraz C. lp. 14).
9. Podolsyny, „bo tam rośnie przy strumykach olsyna“.
10. Stawisko, „łatego, że bardzo mokre i woda tam stoi“.
11. Studzienki, „łatego, że są różne dołki, ale wody w nich niema — po dyscach to woda stoi w tych dołkach“.
12. Ządziele, (p. wyżej C. lp. 20).
13. Zbrodnia „To są bardzo mokre łąki, łatego się tak nazywają, iż tam niemozná przejechać, tylko w zimie, w lecie niemozná przejechać, bo się brodzi“.

E. Pastwiska.

1. Kozłowiec, „łatego, że tam są różne ciérnie i zarosty i dawni tam kozy paśli“.

2. Paswiska (p. wyżej C. lp. 12).
3. Podłoniosce, „lâtego, ze jest za paswiskami przy granicy łonioski“ (przy granicy gminy Łoniowy).
4. Skotnik, pastwisko gminne¹⁾.

F. Lasy.

1. Kmiecina, „bo należał dawni do kmieciów we wsi“. Te pirse dwanaście rodzin to byli kmiecie“. (P. wyżej A.).
2. Koziárka, „bo tam dawni kozy paśli“.
3. Zásadzie, „bo lezy za sadami we wsi“.

G. Krzaki.

1. Kozłowiec, (p. wyżej E. lp. 1).
2. Nadmostki, „bo rosna nad Mostkami“ (p. wyżej D. lp. 5. i C. lp. 8)).
3. Wichrowiec, „bo rosna na urwisku i wicher niemi trzęsie“.

H. Góry, urwiska.

1. Dział, „lâtego, ize gronta („gronta na dziale“) są dzialyste cyly mało górne — dział to tyła znacy, co mała góra“.
2. Przechybie, („przechyła góra“), „lâtego, ze sie przechyła na różne strony“.
3. Racka (oberwisko), „lâtego, ze jes przy granicy zówacki (gminy Zawada uszewska) taká wielgá skarpa, ze, jak kce stamtąd wylyś(ć), potrza rackować“ (na raczkach iść).
4. Skarpa, „lâtego, ze jes wielgá skarpa“.
5. Zagórze (p. wyżej C. lp. 21).

I. Doliny.

Piekło, „lâtego, ze są skarpy głębokie, przepaściste, ta jak piekło. Zarośnięte są gęsto krzakami — sośniną i grabiną“.

K. Wody.

1. Potoki, „lâtego“, ze są strumyki wody i głębokie niziny“.
2. Zábikońka („bagnó rzadkie). „Jes tam syroki ji wysoki miedzuch²⁾, na którem jest bagno. Dawni to tam była bardzo

---

¹⁾ Pastwisko gminne, wspólne, nazywają skotnikiem (powszechny wyraz w powiecie Brzeskim), ztąd skoták, pastuch gminny.

²⁾ Wysoka miedza.

wielgá tonia (toń), ze zyrdką dna nie dostał; teraz nie jes tak głęboko. Nazywá sie po tem Zabikońka, bo tam przed šturdziestu moze laty nieboscykowi Pabijánowi (gospodarzowi z Biesiadek) zabiła sie pára koni, wpadła do tego bagna ji udusiła sie“.

V. Gmina Biskupice radłowskie.

A. Wieś Biskupice radłowskie.

„Nazywá sie látego, bo przed wiekami dobra Radłów náleżały do majątku Biskupów krakoskich, a skoro lezy na granicy tych dóbr, to jako granica tego państwa nazwali ją Biskupicami radłowskiemi“.

B. Przysiółki.

Chałupki, kilkanaście chatek za Dunajcem tz. z drugiej strony Dunajca (prawy brzeg), zamieszkanych przez chudobnych (ubogich) wyrobników, chałupników, którzy pobudowali się przy pastwisku gminnem. „Jezeli który z nich obok chałupiny má jedne morgie polá, to juz cała jego parada“.

C. Zagrody.

Golbówka od właściciela chłopá nazwiskiem Golba (Jakób).

D. Role.

1. Basta (duże pole o przestrzeni około 300 morgów, ciągnące się ze wschodu na zachód od Dunajca aż do Zdrocheckiej¹⁾ granicy. „Za dáwnych polskich casów był sygnál cyli wieżá wysoká sygnalówá na tem polu wybudowaná. Na ty wiezy mieskał stróz i do tego miał kilka morgów grontu darowane za to, ze, jak Turki albo Tatarzy sie zbliżali, rozpálał na scycie ty wiezy ognisko, przes co dajął znák, jakoby telegrám, ize tu nieprzyjáciel; wtencás polskie wojsko przybywało i nieprzyjáciela zwyciężali. Po tem gront ten otrzymáł nazwe Basta“.

Inni tak tę nazwę tłómaczą:

„Za dáwnych casów była na tem polu chałupa, która náleżała do bogatego gospodarza, co sie nazywał Basa. Juz dáwno ta famielijá wymarła“.

---

¹⁾ Gmina Zdrochec (pow. Brzeski).

„Rolę tę nazywają Zaogrodzie, bo leży zaraz za wsią i płotami jes ogrodzoną (p. niżej D. lp. 14)“.

2. Dębina („tyz dużá rolá, má moze 150 morgów i ciągnie się z południa na północ od gościeńca“), „nazywá się látego, bo dáwni na tem polu rosły dęby, był duży las dębowy. Ten las wykopali i gront od tego nazwe dostá“.
3. Iły, „bo spód tego grontu jes gleba kfordá (twarda), łośwatá, nieprzepuscalná“).
4. Klíny, „bo z jednego kónca jes wąskie pole, a z drugiego syrokie i wygládá, ta jak klin“.
5. Kluzieniec, „bo właściciel tego grontu nazywáł się Grzegorz Kluza“.
6. Kujaców, „bo jes w niskiem położeniu i tam osiadały na niem ptáki kuligi“.
7. Łazy („niedużá rolá, moze będzie 10 morgów, leży pod wschód za Dunájcem zaraz przy Chałupkach“), má nazwe stąd, ze tamtędy była dáwni droga krytá¹⁾. Kiedy Tatarzy i Swedy robili nápady na nasę Polskę, to tędy przechodzili i nas kráj niścili; nazwa Łazy pochodzi stąd, ze nieprzyjáciele tamtędy podłazili.
Niektórzy źródło nazwy Łazy tem tłumaczá, że gdy „po wojnie francuski z Rosyją pod Sándomiérzem była bitwa, tędy duzo kaléków leżało i wojsko tak samo obozy tu miało“. Inni wreszcie nazwę Łazy wywodzą od wielkiej przestrzeni łanów gruntu.
8. Ostrówek, „látego się tak nazywá, bo na groncie tem rósł) tylko chwást i zárosłe ostręzyna“.
9. Pod Golbówką, „gront, látego tak się nazywá, bo leży pod Golbówką, zágrodá Jakóba Golby i był Golbów własny“.
10. Podkępíe, „bo dáwni na tem groncie była kępa, krzácyny te wykopali i orny gront s tego zrobili“.
11. Przyrycie, „bo leży przy paswisku gminnem i káždy właściciel, granicący s tem paswiskiem, do swojego grontu przyrywáł cyli przykopywáł po káwałecku s tego paswiska“.
12. Ściézki, „bo sobie bez ten gront urobili ludzie ściézke i przechodzili tędy“.
13. Trzybiska, „gront orny, látego tak się nazywá, bo jes bardzo lichey, nieurodzájny i w cały gminie nájgorszy“.

---

¹⁾ ukryła, kryjoma.

14. Zaogrodzie j. w. D. lp. 1.
15. Zdziarskówka, „bo na tem groncie siedział przed wiekiem ślachcic, nazywał się Zdziarski“.

Zwyczaj wykupywania panny młodej na wesolach.¹⁾

Kiedym była jeszcze mała, a to temu z lat 40, pamiętam jak w Brusach na wielu wesolach po wieczerzy około 10-tej godz. wieczorem następowały czepiny, a po nich wykupowanie panny młodej. Po wystawieniu zawadzających słoów z izby, rozpoczęły się przy odgłosie muzyki sławnej kapeli Głabskich lub Fludynów, pod komendą starszego družby, tańce panny młodej z każdą dziewczyną, a następnie z każdym chłopakiem, rozumie się tylko raz do koła, poczem każdy z zaszczyconych kładł na talerz przed starszym družbą ofiarę 1—3 „złoty“ (marek), przyczem nie omieszkał starszy družba przy bogatszym darze tak głośno oznajmić n. p. „a to obficie“, „a to wiele“.

Po przetańczeniu z młodzieżą zaprowadziły panny młode panny młodą na krzesło śród izby, a kiedy starsza „przydonka“ (druchna) zdejmowała jej wianeczek z głowy, śpiewały pieśń następująca, której jedna zwrotka panny młodą żałuje, a druga ją pociesza :

Aneczko już cię tracimy,
Jutro cię panią ujrzymy,
Zblednie twój kolor rumianny,
Zwiędnie twój wianek różanny.

Nie uważaj miłe dziewczę, lepszy chłopak świeży,
Niżli kwiatek w pustem polu, co odłogiem leży;
I wianeczek kiedy zwiędnie nic nie będzie znaczyły,
A wy co go żałujecie, radebyście stracić.

---

¹⁾ Umieszczając w „Ludzie“ niniejszy artykuł ks. Gołbiewskiego, wydrukowany w Gazecie Grudziądzkiej z dnia 6 lutego 1896 r., chcieliśmy przez to zwrócić uwagę Czytelników „Ludu“ na ten zwyczaj, który według słów autora, czerpiącego wiadomości swe od starej panny, już zaginął w tamtych stronach na Kaszubach. — Zwracamy się więc z prośbą do Czytelników naszych, ażeby donieśli nam, czy i gdzie podobny zwyczaj wykupywania panny młodej na weselu istnieje, przyczem prosimy o dokładny opis tego zwyczaju, jakoteż wszystkich obrzędów, niemniej i pieśni, przywiązanych do tego zwyczaju. *Redakcyja.*